

Przewodnik po projekcie

1) Kto może brać udział w projekcie?

Projekt skierowany jest do wszystkich osób i środowisk zainteresowanych historią najnowszą. Mogą brać w nim udział zarówno grupy – klasy, koła historyczne, koła naukowe, zastępy i drużyny harcerskie, środowiska kombatanckie, jak i osoby indywidualne. Warunkiem jest wypełnienie i przesłanie karty zgłoszenia znajdującej się na stronie www.pamiec.pl/kamienie_pamieci. Kartę można przesłać zarówno listownie, jak i mailem.

2) Wybierz postać

Twoje zadanie będzie polegało na znalezieniu osoby, która w jakikolwiek sposób pomagała ludności żydowskiej przetrwać Holocaust. Odszukaj zapomnianych bohaterów, dla których nieobojętny był los drugiego człowieka, którzy mimo zagrożenia i strachu, ratowali w czasie niemieckiej okupacji ludność żydowską, nierzadko stawiając na szali własne życie. Może to być ktoś, kogo biografia jest już przedmiotem badań historyków, lub ktoś, kto nie został zapisany w zbiorowej pamięci, a na to zasługuje (zyskasz wtedy satysfakcję odkrywania nowych, nieodnotowanych dotychczas przez naukowców faktów). Instytut Pamięci Narodowej wraz z Narodowym Centrum Kultury prowadzi program „Życie za życie”, który stawia sobie za cel upamiętnienie tych wszystkich obywateli II RP, którzy w czasie II wojny światowej byli represjonowani przez okupanta niemieckiego za pomoc eksterminowanej ludności żydowskiej. Zachęcamy do odwiedzenia strony www.zyciezazycie.pl, być może tam znajdziecie inspirację do wyboru bohatera.

3) Znajdź postać – ale jak?

Przed Tobą wyjątkowo trudne zadanie. Będziesz musiał wcielić się w detektywa. W zatarciu pamięci o zamordowanych włożono wiele wysiłku. Poszukiwania wymagają nie tylko wiedzy historycznej, ale i umiejętności docierania do źródeł i osób, które mogą Ci pomóc. Pamiętaj, że pomocą mogą Ci służyć pracownicy oddziałowych Biur Edukacji Narodowej IPN. Kto jeszcze może służyć Ci pomocą?

- Poproś o pomoc nauczyciela – wskaże Ci miejsca, gdzie możesz się udać w poszukiwaniu materiałów;
- Porozmawiaj ze swoimi bliskimi lub sąsiadami, świadkami historii pamiętającymi czasy reżimu komunistycznego w Polsce;
- Poszukaj w bibliotece wydawnictw poświęconych historii Twojej miejscowości lub regionu, być może znajdziesz nawet książkę szczegółowo opisującą dzieje konkretnej osoby; warto sięgnąć też do wydanych wspomnień;
- Złóż wizytę władzom samorządowym, upewniwszy się najpierw, kto konkretnie może Ci pomóc i nie zapominając o umówieniu się z tą osobą;

- Sprawdź, czy w Twojej miejscowości istnieje jakieś koło miłośników historii – tam często przechowuje się pamiątki i świadectwa;
- Zastanów się, czy nie znasz żadnego historyka – amatora, zakochanego w historii Twojego regionu. Czy nie mieszka gdzieś blisko Ciebie dziennikarz lokalnej prasy? On może zasugerować nie tylko osobę, o której stworzysz projekt, ale też udzielić dokładniejszych wskazówek, może nawet pokazać dokumenty i pamiątki z nią związane?

4) Zgromadź portfolio

Spróbuj odtworzyć życiorys swego bohatera na podstawie opowieści znających go osób. Ważne są miejsca, w których Twój bohater działał – możesz spróbować nanieść je na mapę. Zbieraj wszelkie ślady z nim związane, fotografuj lub skanuj dokumenty i pamiątki (oczywiście za zgodą ich obecnych właścicieli). Warunkiem wykorzystania cudzych zdjęć jest uzyskanie zgody ich właściciela – jeśli ją uzyskasz, pamiętaj o podaniu informacji nie tylko o tym, co fotografie przedstawiają, ale i skąd pochodzą, kto jest autorem. Włącz do portfolio wywiad z rodziną bohatera bądź relacje ludzi, którzy go znali lub mogą coś o nim opowiedzieć. Na pewno nie zaszkodzi także umieszczenie w portfolio opisu Twoich działań podjętych w ramach projektu, udokumentowanych zdjęciami. Nie zapomnij o stronie estetycznej przedsięwzięcia – niech Twoja opowieść o odnalezionym przez Ciebie bohaterze ma odpowiednią oprawę. Jeśli masz wątpliwości lub chcesz zweryfikować zdobytą przez siebie wiedzę, skontaktuj się z historykami Instytutu Pamięci Narodowej – mogą wskazać dodatkowe źródła i pomóc w dotarciu do uzupełniających informacji. Nazwiska i adresy mailowe znajdziesz na naszej stronie, możesz też skorzystać z adresu projektu kamieniepamieci@ipn.gov.pl.

5) Zaprezentuj swoje odkrycia innym

Przede wszystkim zastanów się, komu chcesz i powinieneś przekazać wiedzę o postaci, która stała się bohaterem Twojego projektu. Jednym z celów projektu jest wpisanie tej osoby w pamięć zbiorowości lokalnej, dlatego adresatem prezentacji powinny być władze samorządowe, lokalna prasa, ale także młodzież i mieszkańcy Twojej miejscowości. Gazetka szkolna może okazać się niewystarczająca... więc może dodatkowo:

- wystawa, taka z prawdziwego zdarzenia, jeśli to możliwe, zaprezentowana w miejscu ogólnie dostępnym (biblioteka, siedziba władz samorządowych, szkoła, sala parafialna, lokalny ośrodek kultury, oczywiście za zgodą gospodarzy obiektu);
- gazeta-jednodniówka rozdawana mieszkańcom oraz przesłana do lokalnego samorządu i prasy;
- artykuł lub osobna wkładka do lokalnego wydawnictwa;
- strona internetowa (pamiętaj, by szeroko rozpropagować wiadomość o jej istnieniu);
- film opowiadający o postaci i Twoich poszukiwaniach;
- spotkanie-debata, w ramach którego wspólnie z przedstawicielami władz samorządowych zastanowicie się nad sposobem upamiętnienia Twojego bohatera;
- rekonstrukcja historyczna (pamiętaj o konieczności współpracy z gospodarzem miejsca, w którym chcesz swoją akcję przeprowadzić);
- każda inna forma, która przybliży społeczności lokalnej wybraną przez Ciebie postać.

6) Pozostaw ślad

Przed Tobą być może najtrudniejsza faza przedsięwzięcia, polegająca na pozostawieniu trwałego śladu upamiętniającego Twojego bohatera i jego dokonania. Może uda się posadzić drzewo upamiętniające wybraną przez Ciebie postać? Można też poświęcić jej miejsce w muzeum regionalnym lub szkolnej Izbie Pamięci – jeśli takiej w szkole nie ma, można spróbować ją założyć. Niekonwencjonalne pomysły własne też mogą być wspaniałym pomnikiem, ale zanim namalujesz graffiti na cześć Twego bohatera, zapytaj o zgodę właściciela ściany, którą chcesz wykorzystać. Dobrym pomysłem może być umieszczenie hasła w Wikipedii. Są też w Internecie miejsca, gdzie można zaprezentować krótki film, choćby na YouTube. Pamiętaj także, że nie wszystkie efektowne pomysły są realne – wystawienie pomnika wymaga wielu środków i starań. Wirtualna mapa pamięci, jaką – mamy nadzieję – uda nam się stworzyć z przesłanych przez Was materiałów, też jest swego rodzaju pomnikiem. Może się okazać, że mimo najszczerzej chęci faza ta nie wyjdzie poza projekt, realizacja z różnych powodów może się bowiem okazać niemożliwa. Na tym etapie szczególnie potrzebne będzie Ci wsparcie sojuszników – spróbuj dotrzeć do osób, instytucji i organizacji, które mogą Ci pomóc. Mogą to być osoby związane z lokalnym samorządem, kołami miłośników historii, stowarzyszeniami kombatantów, lokalnymi muzeami lub prasą. Nie przejmuj się ewentualnym niepowodzeniem – nawet jeśli nie uda się nazwać imieniem Twojego bohatera ulicy czy szkoły ani ufundować tablicy pamiątkowej.

7) Prześlij sprawozdanie

I wreszcie finał, podsumowanie działań. Prześlij do nas sprawozdanie i dokumentację związaną z odnalezionym przez Ciebie bohaterem w formie pozwalającej na umieszczenie na mapie internetowej. Planujemy także wydanie publikacji złożonej z nadesłanych przez uczestników projektu materiałów, która także będzie trwałym śladem po odnalezionych przez Was postaciach i Waszych działaniach.

8) Kontakt z nami

Oddziałowe Biuro Edukacji Narodowej IPN w Rzeszowie
Projekt edukacyjny „Kamienie Pamięci”
Ul. Słowackiego 18
35-060 Rzeszów
Tel. 17 867-30-28, 17 867-30-30, 17 860-60-26
mail: kamieniepamieci@ipn.gov.pl